BERCSEK PÉTER

Műalkotások a Margitszigeten

Bercsek Péter

Műalkotások a Margitszigeten

Ismeretterjesztő gyűjteményes összeállítás

Műalkotás a művészi alkotó munka eredménye,
olyan széles értelemben felfogott tárgy,
amely rendelkezik az esztétikum sajátosságaival.
A műalkotások típusai: képzőművészeti alkotás,
festmény, rajz, épület, szobor, kerámia,
ékszer, érme stb.
A tudományos vizsgálódás számára ma sem
lezárt kérdés, hogy mi tartozik a műalkotások körébe.

Kislexikon, *Lapoda Multimédia*
Magyar Értelmező Kéziszótár, *Akadémia Kiadó*

Bercsek Péter

Műalkotások a Margitszigeten

Ismeretterjesztő gyűjteményes összeállítás

© Bercsek Péter, 2013

A könyv elkészítéséhez segítséget nyújtott

Beran Ferenc dr. h. esperes
a Budapest-Újlak,
Sarlós Boldogasszony Plébánia vezetője

és

Ráday Mihály
a Budapesti Városvédő Egyesület elnöke

Lektorálta:
Millisits Máté
művészettörténész,
a Budapesti Városvédő Egyesület szakmai elnöke

A borítón a Domonkos-rendi Apácakolostor
rekonstruált kútháza látható.

Az előző oldalon a Szent Mihály kápolna
romokból mentett harangja látható.

ISBN 963 968 xxx xxx x

Tervezte: Bercsek Hanna

Tipográfia és előkészítés: Dobó Nándor, CAD Bt.
Nyomta a Premier Nyomda, Budapest
Felelős vezető: Hlinka Zsolt

A könyv feleségem áldozatos együttműködésével
közös munkánk eredménye, amit
az olvasók számára tisztelettel átnyújtunk.

Bevezető gondolatok

Műalkotások közé sorolhatók a parkok, mint élő – évszázadokon át is létező, megújuló és megújítható – kertművészeti alkotások, melyek a látogató számára egyszerre nyújtják a vizuális élményt és a kellemes környezet élvezetét. Parkokban, kertekben már az ókortól megjelennek épületek, épített díszítő elemek, szobrok, tavak, szökőkutak melyek *a növényekkel együtt, mint műalkotás* a „természeti szép" és a „művészi szép" csodálatos látványát nyújtják.

A Margitsziget történelmi múltú tájképi kertje egy élő műalkotás, ahol a történelmi időket idéző fák között a középkortól napjainkig megjelenő építő- és képzőművészeti alkotásokban gyönyörködhet a látogató.

Az évszázadokkal korábbiakról irodalmi adatok és a régészeti kutatások eredményei tájékoztatnak. Az épületek szerencsés esetben újjá építhetők, de gyakran csak írásos adatok és a feltárt maradványok alapján alkothatunk képet az eredeti műről. Sajnálatos, hogy a háború okozta pusztítás, majd a későbbi évtizedekben rongálások, lopások miatt számos alkotás eltűnt.

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium a Margitsziget tájképi kertjét 2011-ben *„Történeti kertként" műemlékké* nyilvánította.

A törvény a műemlék kötelező érvényű megőrzését és fenntartását hivatott biztosítani.

Ez az ismeretterjesztő gyűjteményes összeállítás a múlt emlékei mellett, a teljesség igénye nélkül ad áttekintést a közismert és a felfedezés örömét nyújtó alkotásokról, melyekről az alábbi fejezetek szerint tájékozódhatnak az olvasók:

– Műalkotások a középkorból.
– Műalkotások a XIX–XX. századból.
– A parkban elhelyezett műalkotások.
– A Margitszigeti Művészsétány.

Műalkotások a középkorból

A szigeten, a középkor elejétől várak, kolostorok, templomok épültek. Árpád-házi királyaink idején kedvelt vadászterület volt, erre alapozva feltételezik, hogy itt királyok és főurak palotákat is építettek *(Urak szigete, Nyulak szigete)*.

A XII. század elejétől ismert egyházi intézmények letelepedésével már benépesült a Sziget. A margitszigeti kolostorok és templomok építőit sajnos nem ismerjük.

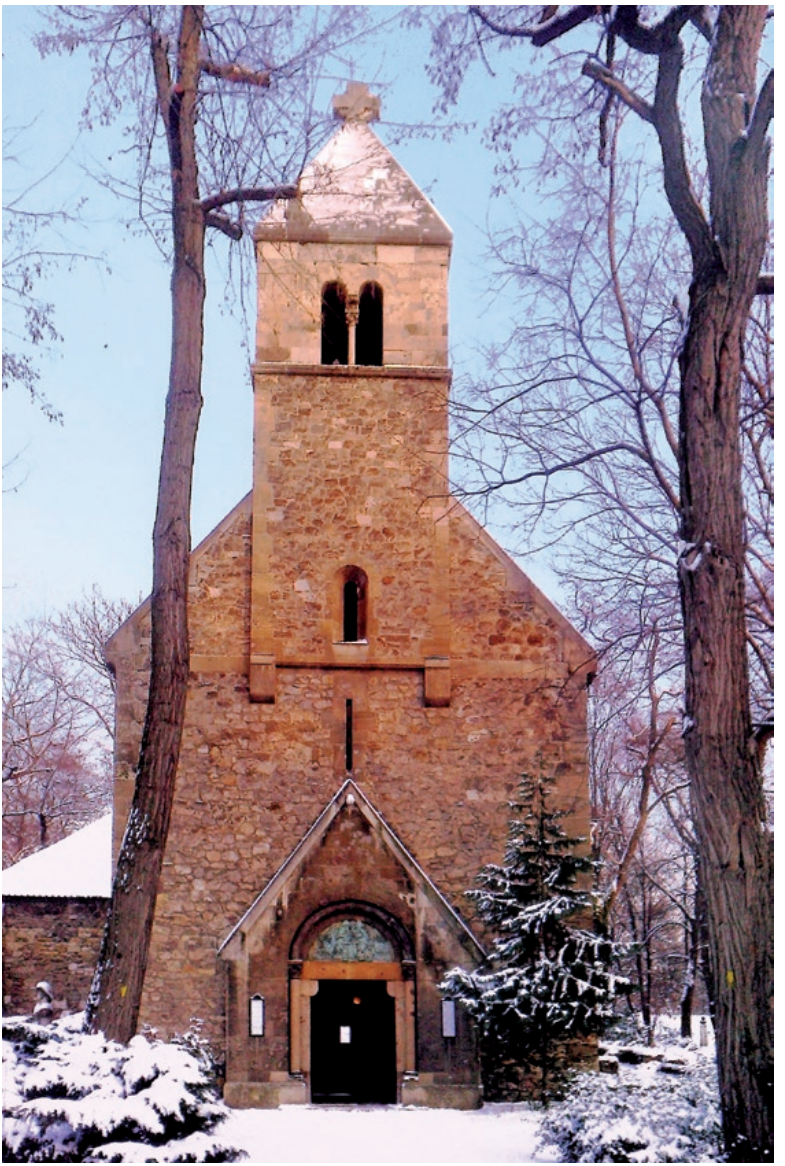
Margitszigeti Szent Mihály kápolna

Elsőként a premontrei szerzetesek a tatárjárás előtti időben, a mai Víztoronytól észak-keletre, 1225 táján építették fel kápolnájukat és kolostorukat. Az épületegyüttes a török hódoltság ideje alatt romhalmazzá vált.

A kápolna sekrestye épületrésszel

*

A kápolna bejárati homlokzata

*

A kápolna belső látványa

*

A kápolna oltára

Az ismétlődő áradások hordalékával betemetett kápolna alapfalai, az 1923-ban szakszerűen elkezdődött régészeti feltárás során kerültek felszínre. A kutatás eredményeként, Lux Kálmán műtörténész tervei szerint lehetővé vált a tiszta románstílusú kápolna korhű újjáépítése. A kápolnát Horthy Miklós kormányzásának 10-ik évfordulója alkalmából, 1932-ben, ünnepélyes keretek között felszentelték és azóta a Sziget kiemelt jelentőségű műalkotása. A főváros legrégibb románkori emléke, amely eredeti formájában látható.

A kápolna tornyában helyezték el hazánk egyik legöregebb, XV. századi harangját, amit a közeli Domonkos-rendi kolostor romterületén 1914-ben, egy vihar alkalmával kidőlt fa gyökerei között találtak. A harang németnyelvű gótikus felirata magyar fordításban így hangzik: „Segíts Isten, Mária vezess tanácsokkal minket, együgyűeket” és „öntötte Stous János mester”.

A kápolna bejárata feletti dombormű az utolsó ítélet szimbolikus ábrázolása, ahol Szent Mihály mérlegének egyik serpenyőjében az üdvözülő, a másikban az elkárhozó lélek jelképes alakja látható. A kápolna oltárát négy kőoszlop tartja és a középen elhelyezett kőkocka tömb támasztja alá.

Az oltár, a szentély falába épített szentségtartó (pasztoforium), valamint a hajó jobb oldalán elhelyezett emléktábla Körmendi-Frim Jenő alkotása.

A szentélyben a keskeny ablak üvegfestménye Kölber Jenő műve, melyen Szent Mihály arkangyal lángpallosával legyőzi a Sátánt. A mellékoltáron Szent Margit képe, Feszty Masa festőművész alkotása. A mennyezetet színes kiképzésű kazettás burkolat fedi.

A Szent Mihály kápolna egyházi szolgálatát a Budapest–Újlak, Sarlós Boldogasszony Plébánia látja el. A kápolna időszakosan tartott szentmisék alkalmával látogatható, minden hónap első vasárnapján és 18-án. (+36 1 335 3573)

*

Szentségtartó

Mellékoltár

*

*

Üvegfestmény

*

*

A mennyezeti burkolat és az emléktábla

Domonkos-rendi Apácakolostor és templom

IV. Béla király és családja a tatárjárás idején Dalmáciába menekült. Visszatérésük reményében megfogadták, hogy születendő gyermeküket Isten szolgálatára, a Domonkos-rendi apácák nevelésére bízzák. A részükre épített szigeti zárda és templom királyi támogatással, az alapító levél szerint 1259-re elkészült. Később több alkalommal a csúcsíves gótika stílusában bővítették. Korabeli írások és a régészeti kutatások bizonyítják, hogy méretei, valamint kiterjedése alapján a Sziget legnagyobb és építészetileg legdíszesebb épületegyüttese volt, ami egészében a csúcsíves gótika szellemében alakult ki. A zárdához csatoltan épült a kolostor temploma és a királyi palota. A kolostor kertjében fűszer és gyógynövényeket termesztettek. Külön vendégház épült a királyi látogatók és a kolostort kiszolgáló domonkos szerzetesek elhelyezésére. A kolostor a mohácsi vészig az ország kiemelkedő vallási, szellemi és nevelési központja volt. Az apácák a török uralom elől elmenekültek.

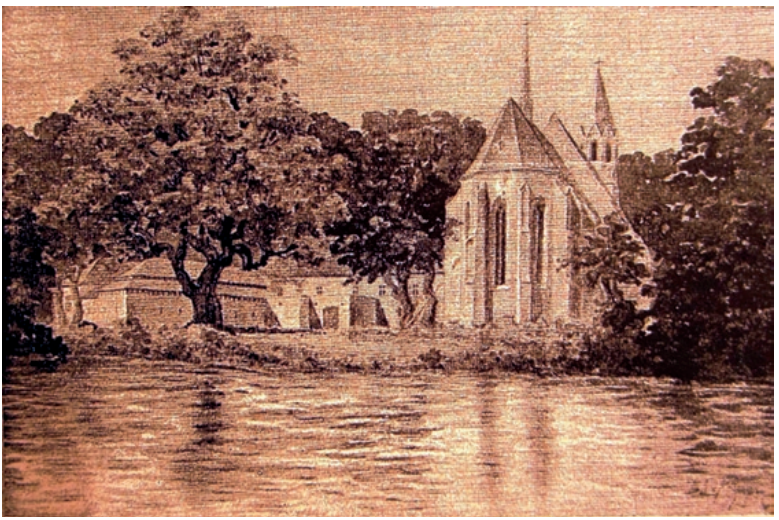
A romokat a dunai árvizek iszapos hordaléka teljesen betemette. Az így képződött dombon, mint a Sziget legmagasabb pontján, éveken keresztül egy kilátó torony állt.

Az 1800-as években a parkosításhoz szükséges föld kitermelése közben falmaradványok és régészeti leletek kerültek felszínre. Amatőr feltárás után az elhanyagolt területen a bozótos növényzet a falakat is ellepte.

Több mint egy évszázad telt el mire elkezdődtek a Lux Kálmán által irányított szakszerű régészeti feltárások. Ennek eredményei alapján készítette a zárda XIII. és XV. századi állapotának rekonstrukciós képeit. A Lux Géza által 1937–1938-ban vezetett újabb ásatások nyomán már feltárult a romterület csaknem teljes képe.

Lux Kálmán XIII. századi rekonstrukciós képe

Lux Kálmán XV. századi rekonstrukciós képe

A feltárások előtti bozótos állapot

Árpád-házi Boldog Margit 1276-ban kezdeményezett, és 1943-ban megvalósult Szentté-avatása idején már rendezett állapotok fogadták a látogatókat. A templom helyén díszes márványlap jelöli Szent Margit egykori sírját, földi maradványait ugyanis a törökök elől menekülő apácák magukkal vitték.

*

A templomon kívüli sírkápolna építését viszont a zarándokok tömeges megjelenése indokolhatta. A sírkápolnát jelölő emlékhelyet napjainkban is a hálaadók és emlékezők látogatják.

Az 1950–1960-as években Feuerné Tóth Rózsa által irányított régészeti feltárások nyomán tovább bővültek a kolostorral kapcsolatos ismereteink.

A feltárt falmaradványok az ismétlődő állagmegóvás ellenére és a látogatók „érdeklődése" nyomán omladoztak. Ezért évtizedekkel később halaszthatatlanná vált a teljes körű rendezés és felújítás. Ez a munka a Budapesti Történeti Múzeum, a Roth Építészműterem és a Főkert Tervezési Stúdió Kft tervei szerint 2010-ben megvalósult. Kiegészítő feltárások mellett a falak állagmegóvásán, jelképes kiegészítésén kívül eredeti formájában rekonstruálták a kolostor kútházát. A területet parkosítását a Főkert Nonprofit Zrt. végezte.

A látogatók a nagykiterjedésű romkert felett átvezető fém közlekedőkről teljes áttekintést nyerhetnek a romokról. A kolostor történetét számos kiadvány részletesen ismerteti.

A romterület látványa a Víztoronyból 1961 *

*

Árvíz 1965-ben

*

A 2010. évi felújítás eredményei

A parkosított környezet

*

A műemléki együttesek konzerválását és restaurálását elbíráló nemzetközi szervezet – ICOMOS – a domonkos apácakolostor- és a templom-rom rendezési munkáinak eredményét ICOMOS díjjal tüntette ki.

*

*

A rekonstruált kútház képei

*

*

A sírkápolna emlékhelye és környezete

Ferences-rendi szerzetesek temploma

A ferencesek 1270 táján települtek a Szigetre. A rend kolostorát IV. Béla király alapította. A mohácsi vész után a ferencesek is elmenekültek a szigetről. A kolostor gótstílusban épült templomának nagyméretű maradványa a mai főút jobboldalán látható. Részleges feltárások igazolták, hogy a kolostor többi épülete a templom déli oldala mellett helyezkedett el, de ezek kibontása közmű vezetékek miatt eddig nem volt megoldható.

József nádor az 1790-es években a templom-rom falához csatolva építtette főúri nyaralóját, ami később 1915–1930 között szállodaként híres írók és költők „tanyája" volt. Itt élt és alkotott többek között Krúdy Gyula, Bródy Sándor, Szép Ernő.

Az 1930–40-es években itt működöt a Flóris cukrászda és a Póló-bár, melyek a szigeti ostrom alatt rommá váltak, ezért elbontották.

A főhercegi nyaraló és majdani szálloda a templom-rom mellett

A templom-rom 2011-ben *

Johannita keresztes lovagok és az esztergomi érsekség vára

Létezésüket csak írásos feljegyzésekből ismerjük. Mindkét helyen lepusztult, római korból származó véderőművek alapjaira építkeztek.

A Sziget déli csúcsán állt a *Johanniták* vára. A IV. Béla király által adományozott területen 1250 táján hatalmas, erős falakkal körülvett négytornyú várat építettek, ami a védelmi funkció mellett, a rend hivatásából eredően beteg zarándokok ápolását is szolgálta. Feladatuknak tekintették a szigeten élők ápolását és védelmét is.

A török dúlás a várat sem kímélte. A Budát török megszállás alól felszabadító hadsereg tábornoki irodájának tagja, az olasz G.Domeniko Fontana hadmérnök rajza alapján tudunk képet alkotni arról, hogy milyen lehetett a vár.

Évszázadokkal később József nádor által kezdeményezett fejlesztés során majorság, majd Ybl Miklós által tervezett reprezentatív nagyvendéglő, évtizedek múltán pedig a ma is létező Casino épült ezen a helyen.

A Johannita vár Fontana rajza szerint

A Sziget északi csúcsán *az esztergomi érsekség vára* védelmi szerepe mellett egyházi méltóságok pihenő helye volt. Ilyen célra azért is alkalmas lehetet, mert a közelében létezett „Fürdősziget" hőforrásairól számos írásban olvashatunk. Régészeti leletek és írásos adatok alapján a vár a kor kiemelkedő építészeti remeke volt. Létezését IV. (Kun) László 1278-ban kelt adomány levelében említik. Egy 1355. évi oklevélben már romként szerepel. Az 1800-as években alacsony dunai vízállásnál még látható falmaradványait az áradások lassan betemették. Az 1950-es években végzett régészeti feltáró munkák során a vár helyén már csak alapfal maradványokat találtak.

A romkert áradások okozta feltöltését jelző fa *

Műalkotások a XIX–XX. századból

Szent-Margitsziget Gyógyfürdő. (Ybl-fürdő)

A Margitsziget tulajdonosa József *(Károly Lajos)* főherceg, nagyszabású szigetfejlesztési tervei között szerepelt egy korszerű, idegenforgalmat is vonzó gyógyfürdő építése. Ennek megvalósításához 1866-ban a budai Duna-parton, ahol korábban hőforrások fakadtak kutat fúratott.

Erre alapozva, Ybl Miklós a kor kiváló építészének tervei szerint 1869-re felépült egy impozáns Európa hírű fürdő, a neoreneszánsz stílusú Szent Margit Gyógyfürdő.

Az épület Ybl Miklós legkiemelkedőbb alkotásai közé tartozott. A szigeten dúló harcok alatt súlyosan megrongálódott fürdőt egy megkezdett felújítását követően, végül 1959-ben robbantással lebontották. Helyén 1979-ben felépült a Termál Hotel.

A Szent-Margit Gyógyfürdő

Az 1870-es években a fürdő és a sziget csúcs közötti területen néhány Ybl Miklós által tervezett, majd később átépített, valamint újabb vendéglátó, szolgáltató és igazgatási épület létesült. Ezeket a II. világháború után lebontották. (Margaréta-szálló, Parisien Grill, Dáliaszálló, Irisz villa, Flóra villa, Csárda, Felsőszigeti Nagyvendéglő, Ásványvízüzem és gyógyvíz ivócsarnok, Igazgatósági épület.)

Margitszigeti Nagyszálló.
(Danubius Grand Hotel Margitsziget)

A szálloda Ybl Miklós terve szerint épült. Törs Kálmán emlékező írásában (1872) olvasható: „*Mint a sziget többi épületei, bizonyára ez is becsületére fog válni Ybl Miklós talentumának, melyeknek sikerült a Margitszigetet építészeti szempontból is méltóvá tenni természeti szépségeihez.*" A főváros egyik legrégebbi előkelő szállodája 1873-tól fogadja a világ minden tájáról érkező vendégeket. Az épület bejárata kezdetben a park felől nyílott. Ismételt átépítésekkel bővítették és a Dunapart feltöltése után bejáratát a Duna felöli oldalon alakították ki. 1926-ban a déli oldalon Walder Gyula által tervezett szanatóriumi épületrésszel bővült. A II. világháború végére teljesen lepusztult, csak a fő falak maradtak meg. Ideiglenes helyreállítás után a szanatóriumi szolgáltatás megszűnt. 1985-ben a nagyarányú felújítási és bővítési munkák terveit Jánossy Péter és Csoma Zsófia készítette.

1945

2011

Ybl Miklós *

Arany János *

A reprezentatív szálloda épületét egy fűtött földalatti folyosó köti össze a szomszédos Termál Hotellel, a Danubius Health Spa Resort szállodával. A bejárat előterének falán, két márványtáblán Ybl Miklós, a hajdani tervező és Arany János, az egykori vendég domborműve látható.

A Nagyszálló egyik külön termében pedig Kondor Béla „Szigeti legenda” című, teljes falfelületet elfoglaló festményében gyönyörködhetnek a vendégek.

A **„Szigeti legenda”** teljes képe és a kiemelt részletek

*

*

*

*

Margitszigeti Termál Hotel.
(Danubius Health Spa Resort Margitsziget)

A Szent Margit Gyógyfürdő lebontása után, annak helyén 1979-re elkészült a főváros második gyógyszállója. Tervezője Kéry Gyula, a belső építész Petrilla Gyula. A szigeti panorámát északi irányból lezáró épülettömb az újkori modern építészeti stílust képviseli a Szigeten. A szálloda a változatos és nagyméretű fürdő medencékkel, valamint a legkorszerűbb szállodai szolgáltatásokkal Európa egyik legszínvonalasabb gyógyfürdő és wellness központja.

A Sziget tájképi látványához tartoznak a platánfák. Az egyik kéttörzsű, százados korú fa az építkezés áldozata lett. Emlékét a „Platán terasz" őrzi.

Egy nonfiguratív bronz szobor, a „szerelmespár" Ilosfai József alkotása az épület mellett látható.

*

A Termál Szálló épülete

„Szerelmespár" *

Margitszigeti Víztorony és a Szabadtéri Színpad

A szigeti létesítmények korszerű vízellátását és a parkterület öntözését szolgáló víztorony dr Zielinsky Szilárd (1860–1924) vasbeton tervei alapján, Ray Rezső Vilmos tervezete szerint 1911-ben épült.
Az akkor újdonságnak számító monolitikus vasbeton technikával készült építmény csúcs magassága 57 méter és 600 m^3 víz befogadására volt alkalmas.
A sokrétűen tagolt szerkezetű építményt eredetileg zsolnai-kerámiából készült szecessziós motívumok is díszítették.
A torony a szigeten dúló harcok alatt súlyosan megrongálódott.
Amikor a Sziget vízellátó rendszerét a fővárosi vízhálózatra kapcsolták eredeti szerepének ellátására feleslegessé vált.
1977-ben városképi műemlékké nyilvánították.
A homlokzat felújítása és belső átalakítása után 1984-től a Göncöl Alapítvány üzemeltette, és Zalabai Csilla szervezésében közművelődési intézményként működött.
A Kilátó Galériában hazai és külföldi kortárs művészek alkotásait, és a Margitsziget történetét bemutató kiállítást láthatta a közönség.
2011-től a Szabad Tér Színház Nonprofit Kft a létesítmény üzemeltetője. A margitszigeti kilátó és az új kiállítási tér – a színházi előadásoktól függően – májustól–szeptember végéig 11-22 óráig látogatható.

A Víztorony és a Szabadtéri Színpad távlati képe

A Kilátó Galéria belső részlete

A Kilátó Galéria körlépcsős belső részlete

Margitszigeti Szabadtéri Színpad

A Víztorony mellett 1937–38-ban épült létesítmény Kaffka Péter műve.
Nézőterén 3500 férőhely várja a közönséget. A hatalmas színpad hátterében az évszázados fák kedvező akusztikai hatást és ideális természeti környezetet teremtenek. Európa egyik legszebb szabadtéri színpada.
A szigeti ostrom idején súlyosan megrongálódott, majd 1951-ben Kotsis István terveinek megfelelően újjáépítették és az 1980-as években korszerűsítették. Színpadán a Szabad Tér Színház szervezésében látványos előadásokat és koncerteket élvezhet a közönség.
A színház bejárata előtt a sétányon áll Kovács Ferenc nonfiguratív térplasztikája.
A színház nyugati oldalán, a kerítésbe építve Pólya József nagyméretű, nonfiguratív színes porcelán-mozaik alkotása látható.

Nonfiguratív térplasztika *

* A színes porcelánmozaik alkotás és kiemelt része

*

Margitszigeti tejívó csarnok

A Víztorony aljában működött a Kotsis István tervezte Budapesti Központi Tejcsarnok Ivócsarnoka. Az igényesen kialakított kerthelység díszes teraszán nyári időszakban fogadták a vendégeket.
A Szabadtéri Színpad 1936-ban elkezdett nagyszabású munkái miatt a csarnokot áthelyezték az alsószigeti ferences templomrom épülete mellé, ahol 1944–45-ben a többi vendéglátó létesítménnyel együtt rommá vált.

Margitszigeti Bodor-kút

Marosvásárhelyen, Bodor Péter székely ezermester 1820–22-ben víz által működő zenélő kutat épített, amit a főtérre tervezett színház miatt lebontottak.

Az eredeti kút másolatát a Margitszigeten 1936-ban Jankó Gyula építész és Páll Andor mérnök tervei szerint a sziklakert mellett, új klasszicista stílusban felépítették.

A kupolán álló Neptun szobor Ohmann Béla alkotása. A kút a II. világháború idején megrongálódott, de 1954-ben Pfannl Egon (1911-1973) tervei alapján helyreállították. Rongálások, valamint beázások miatt 1985-ben a Budapesti Városvédő Egyesület, majd 1997-ben a Fővárosi Önkormányzat felújíttatta.

Az elektromos zenélő szerkezetet a felújítások alkalmával többször korszerűsítették. Ennek köszönhetően rendszeres időközönként felcsendülő zeneszámokat élvezhet a közönség. A kút oldalán három vörös márvány falikút emlékeztet a hajdani vízi működtetésre.

Palatinus Strandfürdő

A Sziget nyugati, nagykiterjedésű mocsaras partszakaszának feltöltésével nyert területen 1919-ben épült egy kezdetleges strand. Itt 1921-ben Schiffer Miksa tervei szerint új épült három medencével. Az 1937-ben bővített és átépített modern központi épület már az új magyar építő-művészet Bauhaus stílusú jeles alkotása, ami Janáky István és Masirevich György nevéhez fűződik. A szigeti harcok idején károsodott fürdőt rövid időn belül helyreállították, 1945-ben már fogadta a fürdeni vágyókat.

2002-ben nagyarányú fejlesztés során 11 medencére bővítették és a technikai berendezéseit korszerűsítették. A strand úszó-, hullám-, pancsoló és az élmény medencéihez a szigeti termál források vizét használják. A 70.000 m^2 gyepes területű ligetes, dendrológiai parkban minden korosztály számára kikapcsolódást nyújtó játszó- és sportfelszerelések várják a közönséget. Budapest zöld környezetbe ágyazott legnagyobb területű, legszebb strandja.

Bejárata előtt látható Csorba Géza „Napozó lány" című szobra. A strandmedence végénél látható a két bronzból készült stilizált vízköpő fej, valamint egy kőből faragott kagyló melyek Kiss Sándor szobrász alkotásai.

A hullám medence falát Bálint Endre nagyméretű, vidám hangulatú színes mozaikja díszíti. A strand központi részén áll Boldogfai Farkas Sándor szobrász „Anya gyermekkel és labdával" című kőszobra. Az egyik medencénél László Péter „Női akt korsóval" alkotása áll. A bejárat belső homlokzatán Pekáry István a Csodaszarvas monda történetéhez kapcsolódó „Meotiszi monda" falfestménye volt látható ami az 1945. évi ostrom idején megsemmisült.

*

Napozó lány

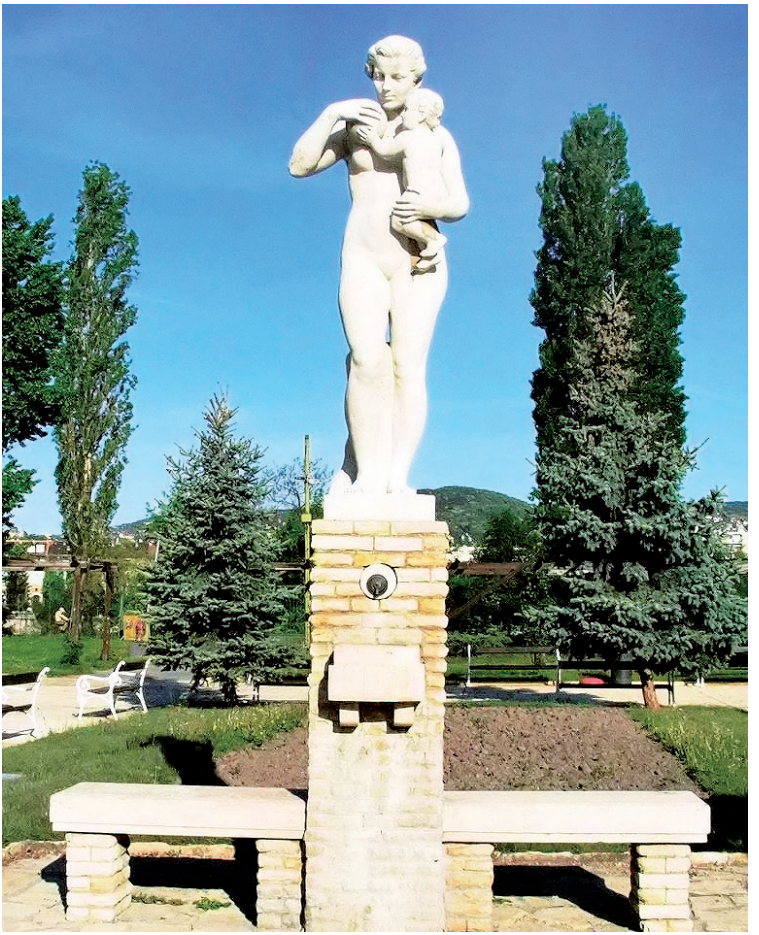

Vízköpő fejek

Színes mozaik kép a hullám medencénél *

*

Anya gyermekével, labdával

Női akt korsóval *

A meotiszi monda képe

Hajós Alfréd Nemzeti Sportuszoda

Hajós Alfréd építész tervezte, aki 1896-ban Athénban az első újkori olimpián Magyarország első aranyérmét megszerezte. A műemlékké vált vöröstéglás modern stílusú épület az első magyar fedett uszoda. 1930-óta szolgálja az úszósport nevelést, valamint hazai és nemzetközi versenyek színhelye, de a közönség számára is nyitva áll. 1937-től Csonka Ferenc tervei szerint szabadtéri úszómedencékkel és műugró toronnyal bővült. Mellette, a 2006. évi EB-re új versenyuszoda épült.

A főépület előtt álló „Úszónő" bronz szobor Palotai Gyula műve. Az előcsarnokban Hajós Alfréd bronzból készült portréja Reményi József alkotása látható.

Hajós Alfréd Nemzeti Sportuszoda

*

Úszó nő szobra

Széchy Tamás Sportuszoda

A 2006-ik évi Európa Bajnokság megrendezésére épült. A Hajós Alfréd Nemzeti Sportuszodához kapcsolódó grandiózus létesítményben új műugró torony, versenycélú úszómedence, 1000 személy befogadására alkalmas lelátó és kiszolgáló részlegek épültek. A terveket az Építész Stúdió szakember gárdája készítette, a kivitelezés a KÉSZ Kft feladata volt. A két sportlétesítmény együttese az ország úszósport központja.

Margitszigeti Atlétikai Centrum

Az évszázados múltú intézmény a déli csúcs közelében, a korábban különálló „Festősziget" Margitszigethez csatolásával és a környezet feltöltésével nyert területen 1901-ben József főherceg támogatásával jött létre. Az első sportpályák melletti favázas szerkezetű, svájci stílusban épült klubházat, valamint a sportpályákat és a lelátót Korb Flóris és Giergl Kálmán tervezte. A pálya mellett 1925-ben állították fel Kisfaludi Stróbl Zsigmond „Íjász" című szobrát. Az épületet statikai okokból 1930 közepe táján lebontották és az egyesület a szomszédos Sziget Klub és Spolarisch vendéglő épületében bérelt helyett. Feltehetően az átalakítások során a szobor megsérült, mert a főváros újra öntette és az újra öntött szobrot már a Városligetben a Műjégpálya előtt állították fel.

Új klubépület és tribün tervezésére Hübner Tibor kapott megbízást, ami csak 1941-re készült el. A Sziget ostroma idején a német katonai irányítás itt rendezkedett be.

Az ostrom után romok és bombatölcsérek maradtak a területen. Évekig tartott a helyreállítás, míg 1949-ben „Úttörő Stadion" néven beindult az intézmény működése.

1980-tól felújítások, bővítések és korszerűsítések eredményeként létrejött egy Európai színvonalú sporttelep, modern épületekkel. 1989-óta hivatalos neve „Iharos Sándor Margitszigeti Atlétikai Centrum". Napjainkban a különféle tömeg- és versenysportok kimagasló színvonalú bázisa. Jelentőségét bizonyítja, hogy itt rendezték az 1999. évi öttusa világbajnokságot.

1920–30

Az 1980-as évektől *

MAC Klubház és Sporalich vendéglő

A Szt. Margitsziget Gyógyfürdő Rt 1912-ben építtette igazgatósági épületként, de rejtett szándékuk volt, hogy a későbbiekben majd játékkaszinóként működjön, ami nem valósult meg. Különböző igénybevétel után 1927-ben Bíró Béla műépítész tervei szerint átépítették, bővítették, majd Sporalich György és Fia Rt vette bérbe és vendéglőként üzemeltette. 1933-tól a MAC. használta. A II. világháború idején honvédkórház volt. Ostrom után több más épülettel együtt elbontották.

1930–1940-es évek

Alsószigeti Nagyvendéglő. (Casino)

József főherceg által kezdeményezett fejlesztések keretében Ybl Miklós terve szerint 1869-ben épült. Korszerűsítő átépítéseknek köszönhetően a pesti polgárság legkedveltebb vendéglője és szórakozó helye lett. Az 1930-as évektől „Casino" néven működött. A szigeti ostrom idején súlyosan károsodott. Helyreállítás után a „Casino-Bisztro" napjainkban már a Sziget jelentőségéhez nem méltó vendéglátóhely. Környezetével együtt teljes átépítésre, felújításra szorul.

Ybl Miklós tervezte Alsószigeti Nagyvendéglő

Kávéház az alsószigeten

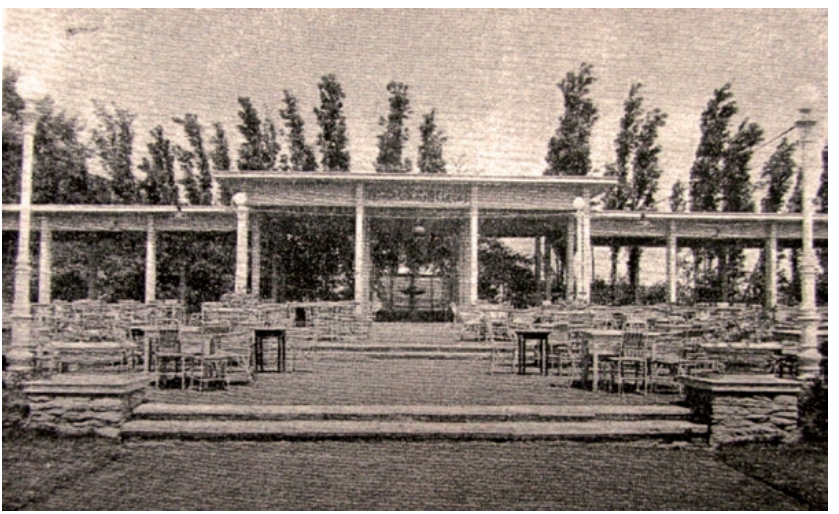
Eredetileg a Városligeti millenniumi kiállításon állították fel, ahol József főherceg vadászati pavilonja volt. A Sziget pesti partján 1930-ig az „Alsó nagyvendéglő” szomszédságában állt, amikor a környezet átalakítása miatt lebontották.

1912. június

Magda-gyógyforrás ivócsarnoka – Magda ivókút

Az alsószigeti sportpálya mellett 1936-ban fúrt, Horthy Miklós feleségéről elnevezett Magda-forrás gyógyvizét, a volt kávéház helyén épített ivócsarnokba vezették.
A Casino keleti oldala mellett 1937-ben épített csarnok Grundböck Béla műve, ahol Ungvári Lajos – térdelő női bronz alak ivócsészével című – alkotása volt látható.
A szobor az építménnyel együtt 1944-45-ben megsemmisült.

A hajdani gyógyforrás ivócsarnoka

Margitszigeti Ásványvízüzem

A hírneves Margitszigeti Kristályvizet az 1870-es évektől, a felső szigeten fúrt kút gyógyvizének kiegészítő hasznosítására palackozva árusították.

A felsőszigeti szállodaépítések területigénye és a korszerűtlen berendezés miatt, 1936-ban áttelepítették a Sportuszoda melletti területre, ahol Vidor Emil terve szerint felépült egy modern palackozó üzem. A környezetébe építészetileg harmonikusan illeszkedő üzemet üzleti szempontok és a szállítás okozta forgalmi problémák miatt 2010-ben bezárták. Új funkciójára és hasznosítására vonatkozó döntés még várat magára.

*

Az Ásványvízüzem központi épülete

Klubházak és csónakházak

Az Ásványvíz üzem mellett 1937-ben Padányi Gulyás Jenő terve szerint épült az *Országos Földhitelintézet klubháza*. A háború után az Országos Tervhivatal üdülője volt. Jelenleg a Sziget új szállodája, a Hotel Margitsziget várja ide vendégeit.
A hajdani *Pénzintézeti Központ klubháza* Heinrich Jenő műve (1937), majd később a Danubius evezős klub használta.
A „Széchy Tamás" uszoda építése kapcsán 2006-ban megszűnt.
A **budai parton** 1938-ban épült *Futura Áruforgalmi Rt klubháza* Deli és Faragó tervező páros műve. Később a Lipótvárosi Kaszinó használta, majd 1971-óta itt nyert elhelyezést a Fővárosi Kertészet margitszigeti kirendeltsége, valamint a körzeti rendőrőrs.

A régi klubház

*

A kertészet kirendeltsége és a rendőrőrs bejárata, 2012

Az alsószigeti **pesti parton** épült klubházak és csónakházak:

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa 1920-as években készült fejlesztési terveiben a pesti parton vizisport létesítmények építése szerepelt. Ennek megfelelően az 1930-as években épült:

– *Nemzeti Hajós Egylet Klubháza*.
(Kertész K. Róbert műve 1936.) Emeleti szalonjában Kontuly Béla által festett, „a hajózás története" kép volt látható.
– *Hungária Evezős Egylet klubháza*. Műnich Aladár műve, 1936.
– *Tiszti Kaszinó nyári klubháza*. Czakó László műve, 1939.
– *Pannonia Evezős Egylet klubháza* és a
– *Neptun Evezős Egylet csónakháza*. Merza Dezső műve, 1936.
– *Rendőrtiszti Akadémia Klubja*. Ligeti Pál és Révész György műve, 1936.

A szigeti ostrom idején, 1945 januárjában a klubházak súlyosan megrongálódtak, legtöbbje megsemmisült. Helyreállítási munkák után az 1960–1980-as években Nemzeti hajós Egylet (Hungária Evezős Egylet), majd Danubius nemzeti hajósegylet, Honvéd Üdülő és Klubház, Vörösmeteor SE. és a Sirály Csónakház működött.

2013-ban három épület áll:
– A *Hungária Evezős Egylet klubház*, falán emléktábla: „A sok dicsőséget elért Hungária Evezős Egylet emlékére a Veteránok 1989 és „Európa Ház" felirat.
– A hajdani *Honvédüdülő és klubház* (eladásra vár)
– A *Sirály Evezős Egyesület és klubház*. (három funkcióval)
– Építők Kajak-Kenú Egyesülete,
– „Island Hostel"
– Szezonális vendéglátóhely

A létesítmények a Sziget jelentőségéhez nem méltó állapotban és gondozatlan környezetben láthatók.

*

Parkban elhelyezett műalkotások

„Ülő lány”

Az 1913-ban bronzból készült szobor Csikász Imre alkotása. Először 1932-ben a Vízművek Gellérthegyi parkjában állították fel. Másolatát 1954-ben helyezték el a margitszigeti tóban, ahol a 110 cm-es bronzból készült ülő lány alak 35 cm-es kőtalapzaton látható. Az eredeti alkotás a BTM Kiscelli Múzeum udvarába került.

*

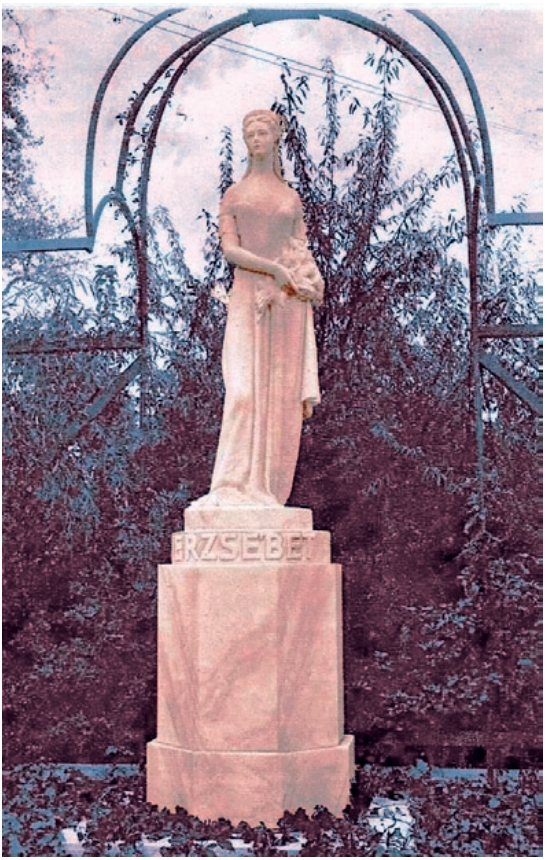
*

„Rákász fiú”
Ligeti Miklós alkotása. Az 1895-ben készült szobrot 1926-ban állították fel a Várkert feljárójánál. 1928-ban került a Döbrentei-térre. 1954-óta a margitszigeti vízesés előtti tóban látható a 150 cm magas, bronzból készült akt fiú szobor, kezében rák és edény.

*

Erzsébet királyné szobra
Körmendi Frim Jenő alkotása. Felállítva 1929-ben a rózsakert végén lévő filagória közepén, kő talapzaton, márvány nőalak. 1944–45-ben megsemmisült.

„Angyalos kút”
Stróbl Alajos és Körmendi Frim Jenő alkotása. 1929-től a „Casino” étterem mögötti „Alsószigeti villa” udvarán állt. 1945-ben megsemmisült.

Az éneklő angyal

„Kislány kutyával” (a két pajtás)
A bronz kútszobor Gosztonyi Aliz alkotása 1930-ban készült, és az alsószigeti kis játszótéren a „gyermeklubickoló” közepén állt. Kő talapzaton kislány alak, kutyával volt látható. 1995-ben eltűnt.

A szobrásznő családjának tulajdonában lévő gipszmintáról a Budapest Galéria újra öntette és 2011-ben a „pólópálya” déli részén helyezték el.

1930-as évek

*

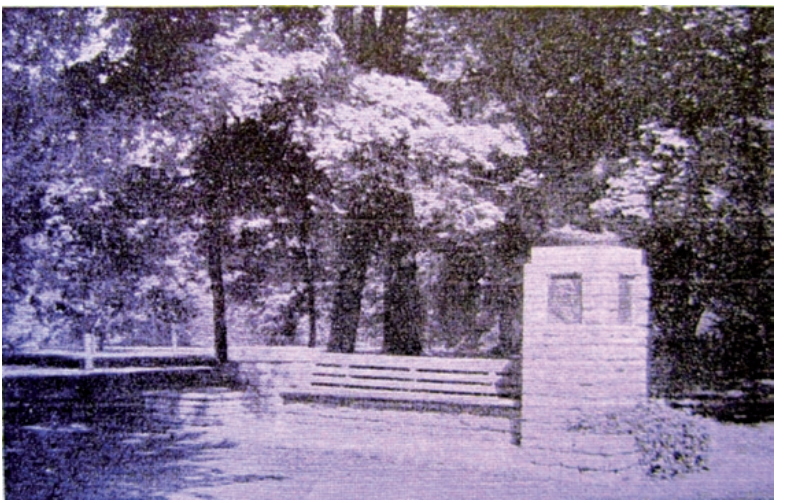
2011

„Faun” szobor
Stróbl Alajos alkotása, kő oszlopon márvány faun fej. A „szanatórium kert” mellett 1929-ben elhelyezett alkotás 1944–45-ben megsemmisült.

„Urmánczy emlékpad”
Az emlékpad baloldalán terméskőből épített csobogó, jobboldalán az alacsony terméskő oszlopon három dombormű volt látható: Urmánczy profilos portréja, az Országzászló reliefje, és az Erdélyi Férfiak Egyesületének címerképe, melyek Siklódy Lőrinc munkái.

A trianoni béke ellen tiltakozó mozgalom vezére emlékére 1942-ben a Szent Mihály kápolna mellett állították fel. 1944–45-ben megsemmisült.

„Furulyázó lány”
Kerényi Jenő bronzból készült alkotása, 150 cm-es kő talapzaton a Ferences-rendiek kolostor romja mellett 1967-óta látható.

*

Madách Imre bronz szobra
A szobor Vilt Tibor alkotása, a talapzat építész tervezője Hofer Miklós.

1973. január 20-án Madách születésének 150. évfordulója alkalmából a „virágoskert" déli végénél helyezték el. A szobrot 1995-óta ismételten megcsonkították, már többször felújították.

*

Pest-Buda egyesítésének centenáriumi emlékműve
Kis István alkotása, a talapzat építész tervezője Szabados Antal.

Felállítva 1972-ben a városegyesítés 100. évfordulója alkalmából, az alsószigeti virágos körönd középpontjában. Az alkotás 450 cm magas, csúcsában összefonódó kettős-nyitott bronz köpeny, belül főváros történeti emlékeit idéző allegorikus ábrázolásokkal. A körönd pázsit felületében a kiskocka köves andezit csíkok hálózata Budapest utcáit szimbolizálják.

*

*

*

Történeti emlékekre utaló részletek

Margitszigeti zenélő szökőkút

A Sziget egyik jelképének tekinthető monumentális alkotás 1962-ben épült.

2002-ben felújításra szorult és ekkor korszerűsítették.

Összesen 150 különböző vízsugárból a középső 25 méter magasra szökik.

A váltakozva előtörő vízsugarak látványát harangjáték és a húszpercenként megszólaló zeneművek dallama egészíti ki. Esténként 136 fényszóró változatos díszvilágítása a káprázta tó látványosság.

Térplasztikai díszítő elemek

Szabadi Vera kohósalakból égetett térplasztikái az 1960-as években nyertek elhelyezést. A korsók és a vázák 1983-ban eltűntek.

Vázák a rózsakerti medencénél

*

Nonfiguratív térplasztika a „szanatóriumi" kertben

*

*

Kőlámpások a sziklakertben

„Toboz” fém térplasztika
Fekete Tamás alkotása 60 cm-es kő oszlopon, 150 cm-es fémdrót térplasztika.

1979-ben a Nagyszálló főbejárata előtt állították fel, majd restaurálás után 2004-ben a Termál Hotel keleti oldalánál helyezték el.

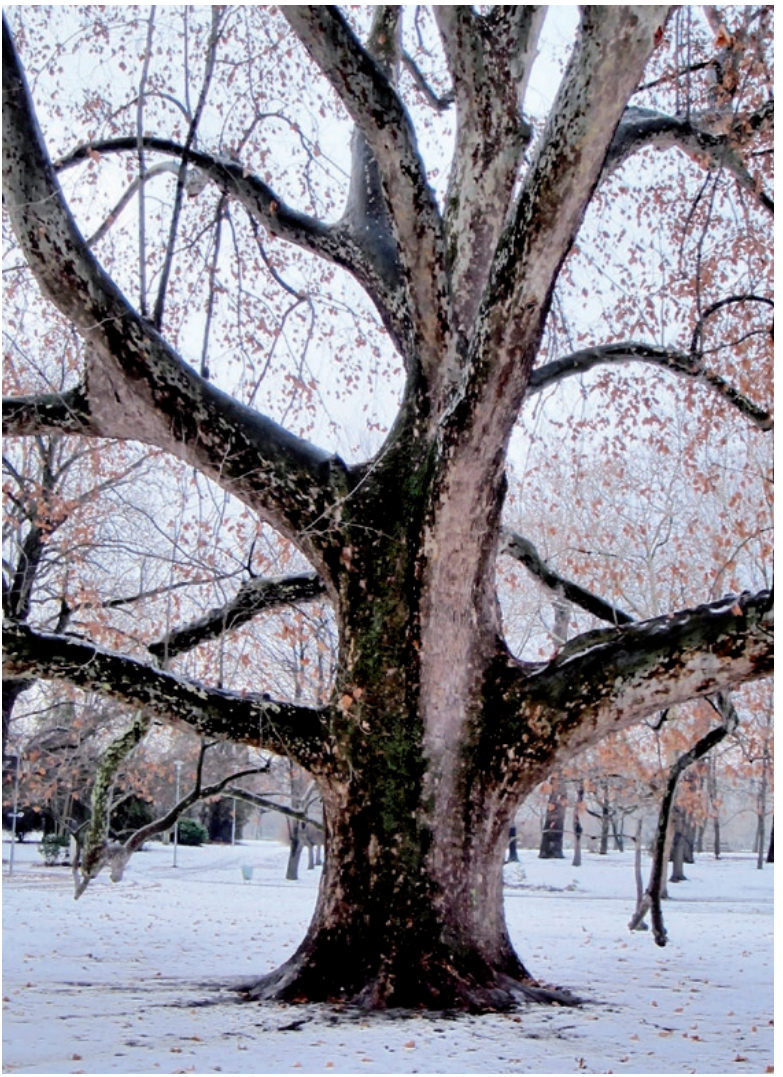

*

Jámbor Vilmos emlékkő
A Margitsziget első kerttervezője (1825–1901) emlékére a Főkert Rt 2004-ben a „szanatórium kertnél” helyezte el.

*

*

A természet műalkotása

Játszóterek a Margitszigeten

A Fővárosi Kertészet fejlesztési törekvései között a játszóterek létesítése mindenkor kiemelt helyen szerepelt. A korszerűbb építési anyagok és a változatos újabb játszószerek megjelenésével lépést tartva rendszeresen elvégezték a felújításokat és a korszerűsítéseket. A biztonsági követelményeknek is megfelelő, művészi formatervezésű játszószerek pedig a játékos elfoglaltság mellett a gyerekek esztétikai szemléletformálását is segítik.

Az **alsószigeti nagyjátszótér** a MAC Sportpálya és a Nemzeti Sportuszoda közötti területen, Kecskésné Szabó Ildikó terve szerint 1974-ben épült. Abban az időben a korcsoportok igényeihez igazodó legkorszerűbben kialakított és felszerelt játszótér nagy sikert aratott a gyermekek és a szülők körében. Legutóbb a Főkert Tervező Stúdió Kft. terve szerint a nemzetközi szabványoknak megfelelően felújították.

Felnőttek rekreációs kertjét, a régi parkfenntartási üzem helyére Kecskésné Szabó Ildikó tervezte. Az igényesen parkosított környezetben tornaszerek, tekepálya, mini-golf, pingpong asztalok várták az amatőr sportolókat. A kert az 1980-as években teljesen lepusztult.

Játszótér a „pólópályán." Az 1961-ben parkosított terület déli részén a Csorba Vera tervezte játszótér jól illeszkedett a pihenőpark környezetébe. A kezdetben hagyományosan felszerelt játszótér az 1976-ban történt felújításakor fajátékokkal és játékházikóval gazdagodott. Napjainkban nyugalmas környezetben a kisebb gyerekeket várják a modern formatervezett játszószerek.

Lessenyei Márta: Falovacska. Játszóplasztika a Margitszigeten Ruska Judit felvételei

Különleges jelentőséggel bír, hogy Magyarország **első ökojátszóterét** a Margitszigeten az Árpádhíd közeli parkterületen 2011-ben avatták fel. A legkorszerűbben felszerelt játszótér jellemzője az oktató-nevelő szándékú és aktív mozgásra késztető berendezési tárgyak alkalmazása. A környezettudatos szemlélet kialakulását tájékoztató táblák segítik.

A svéd támogatásból származó játékok beépítéséhez a Fővárosi Önkormányzat biztosította az anyagi feltételeket.

Margitszigeti Művészsétány

Művészsétányról, a Fővárosi Közmunkák Tanácsa által 1910-ben kezdeményezett nagyszabású fejlesztések kapcsán olvashatunk. Halácsy Sándor 1867-ben készült Margitsziget térképén jelöl egy szobrot, de erről irodalmi adat nem található. A későbbi években készült térképein már nem jelöl szobrokat. Történelmi tény, hogy Arany János szobrát az ifjú József főherceg megbízásából Stróbl Alajos elkészítette és az adományozó szándékának megfelelően 1912. június 22.-én „Arany János tölgyei" alatt felállították. Ezek alapján feltehető, hogy a Művészsétány csak a tervekben szerepelt, mert az akkori időszakból más szoborról nem tudunk.

Az 1920-as években a Szigeten már több szobor volt látható. Az előző fejezetben szereplő alkotásokon kívül József főherceg kedvelt muzsikusának, Bihari János híres cigányzenésznek a mellszobrát 1928-tól az „Alsószigeti Nagyvendéglő" közelében.

A Művészsétány jelenlegi rendszere Dr. Mőcsényi Mihály tájtervező professzor javaslatának megfelelően, tervszerűen elhelyezett szobrokkal, az 1960-as években alakult ki. 2011-ben 37 szobor volt látható. Ezek közül több a Városligetből a „Budapesti Nemzetközi Vásár" terjeszkedése miatt került a Szigetre. A rózsakerttől észak-keletre elterülő csendes, meghitt hangulatú sétányokon, százados korú fák környezetében a magyar kultúra kiemelkedő alakjaira emlékezhet a látogató. Területét a rózsakert végétől a Nagyszállóig átvezető, a Víztorony tervezőjéről Zielinsky Szilárdról elnevezett sétányon lehet megközelíteni. Az élmény nem mindig teljes, mert több alkotást az „újkori" vandalizmus és „bronzkorszak" tizedeli, rongálja.

Erről a problémáról Ráday Mihály „Új bronzkorszak küszöbén" című írása alapján alkothatunk képet. *„1977. október óta a következő szobrok tűntek el nyomtalanul: Ferenczy Károly, Balassi Bálint, Lyka Károly, Petőfi Sándor, Radnóti Miklós, Ambrus Zoltán."*

Madách szobrát darabokban hordják el. 1977. szeptember végén még csak az ujjai voltak lefűrészelve, október közepén az alkarjai, a hónap végén már hónaljig amputálták mindkét karját." (Népszabadság 1997. 12. 6.)

A szobrok pótlásáról a Budapest Galéria 2002-ben gondoskodott.

A sétány felújítása, környezetének rendezése a Főkert Nonprofit Zrt. által készített „A Margitsziget Stratégiai Terve" című tanulmány célkitűzései között is szerepel.

1. **Arany János** *költő* (1817–1882)
   A márvány mellszobor kő talapzaton Stróbl Alajos alkotása, amit ifj. József főherceg megbízására készített, és a „tölgyek alatt" 1912. július 22-én állítottak fel.
   A szobor környezetét a nagyszentmiklósi aranylelet egyik darabja mintájára 1-1 bikafej formájú nagyméretű, rézből készült „ivócsanak" díszítette melyek eltűntek.

2011-ben *

2. **Tompa Mihály** *költő* (1817–1868)
Pásztor János alkotása a 390 cm kőtalapzattal egybefaragott, 80 cm kő mellszobor.
Felállítva 1940-ben. Mellette öreg lantos mellékalak, ami 1944–45-ben eltűnt, a sérült mellszobrot pedig újrafaragták.

1940

2011 *

3. **Katona József** *drámaíró* (1791–1830)
Kő mellszobor, Petry Lajos alkotása.
1966-ban a Városligetből került a Szigetre.

*

4. **Jókai Mór** *író* (1825–1904)
Bronz mellszobor, Pátzay Pál alkotása.
Felállítva 1975-ben. 1977-ben eltűnt, pótolták.

*

5. **Táncsics Mihály** *író, politikus* (1799–1884)
Kő mellszobor, id. Pál Mihály alkotása.
1966-ban Városligetből helyezték át.

*

6. **Lechner Ödön** *építész*
(1845–1914)
Kő mellszobor,
Nagy Sándor alkotása.
Felállítva 1977-ben.

*

7. **Déryné Széppataki Róza** *opera-énekesnő, színésznő* (1793–1872)
Mellszobor, Schaár Erzsébet alkotása.
1966-ban a Városligetből áthelyezve.

*

8. **Rudnay Gyula** *festő* (1878–1957)
Fehérmárvány mellszobor, Pásztor János alkotása.
1966-ban Városligetből áthelyezve.

*

9. **Barabás Miklós** *festő* (1810–1898)
Bronz mellszobor, Borsos Miklós alkotása.
Felállítva 1972-ben.

*

10. **Izsó Miklós** *szobrász* (1831–1875)
Bronz mellszobor, Kisfaludy Stróbl Zsigmond alkotása.
Felállítva 1972-ben.

*

11. **Kodály Zoltán** *zeneszerző* (1882–1967)
Bronz mellszobor, Pátzay Pál alkotása.
Felállítva 1969-ben.

*

12. **Beck Ö. Fülöp** *szobrász* (1873–1945)
A szobrász önportréja. Felállítva 1973-ban, majd eltűnt.
1988-ban pótolták.

*

13. **Medgyessy Ferenc** *szobrász* (1881–1958)
Márvány mellszobor, Makrisz Agamemnon alkotása.
Felállítva 1966-ban.

*

14. **Stróbl Alajos** *szobrász* (1856–1926)
Bronz mellszobor, Segesdi György alkotása.
Felállítva 1966-ban.

*

15. **Ferenczy István** *szobrász* (1792–1856)
Márvány mellszobor, Marton László alkotása.
1966-ban a Városligetből áthelyezve.

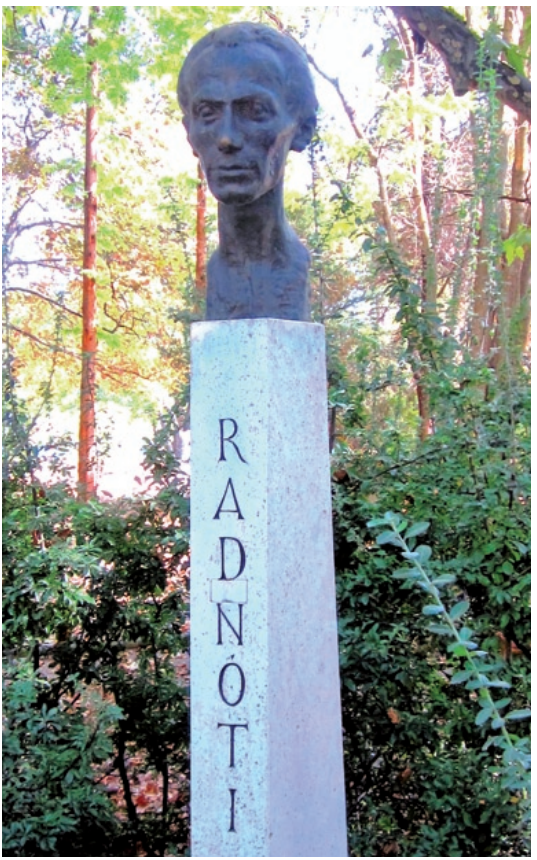
*

16. **Ferenczy Károly** *festő* (1862–1917)
Bronz mellszobor, Tar István alkotása.
1966-ban a Városligetből áthelyezve.

*

17. **Radnóti Miklós** *költő* (1909–1944)
Bronz mellszobor, Vigh Tamás alkotása, a költő halála 25. évfordulójára. Felállítva 1968-ban. 1997 októberében eltűnt, 1988-ban pótolták, 2003-ban újra ellopták, 2006-ban pótolták.

*

18. **Vörösmarty Mihály** *költő* (1800–1855)
Kő mellszobor, Riger Tibor alkotása.
Felállítva 1965-ben.

*

19. **Zichy Mihály** *festő* (1827–1906)
Bronz mellszobor, Kocsis András alkotása.
Felállítva 1966-ban.

*

20. **Munkácsy Mihály** *festő* (1827–1906)
Kő mellszobor, Madarassy Walter alkotása.
1966-ban Városligetből áthelyezve.

*

21. **Bihari János** *zeneszerző* (1764–1827)
A szobor első példányát az alsósziget területén láthatta a közönség. „A magyar Verbunkosok halhatatlan muzsikusa” bronz mellszobrát Vaszary János alkotta. A szobor 1944–45-ben elpusztult.
A Művészsétányon 1969-ben felállított kő mellszobor, Radó Károly alkotása.

*

22. **Liszt Ferenc** *zeneszerző* (1811–1886)
Kő mellszobor, Erdey Dezső alkotása.
1966-ban Városligetből áthelyezve.

*

23. **Erkel Ferenc** *zeneszerző* (1810–1893)
Kő mellszobor, Boldogfai Farkas Sándor alkotása.
1966-ban a Városligetből áthelyezve.
1977-ben eltűnt, 1998-ban pótolták.

*

24. **Gábor Andor** *író, költő* (1884–1953)
Bronz mellszobor, Domonkos Béla alkotása.
Felállítva 1984-ben.

*

25. **Csokonai Vitéz Mihály** *költő* (1773–1805)
Kő mellszobor, Erdey Dezső alkotása.
1966-ban a Városligetből áthelyezve.

*

26. **Balassi Bálint** *költő* (1554–1594)
Bronz mellszobor, Tar István alkotása. A költő halála 375. évfordulójára 1969 júniusában állították. 1970-ben eltűnt, 1999-ben pótolva.

*

27. **Bartók Béla** *zeneszerző* (1881–1945)
Kő mellszobor, Beck András alkotása. 1966-ban a Városligetből áthelyezve.

*

28. **Lyka Károly** *művészettörténész* (1869–1965)
Bronz mellszobor, Pátzay Pál alkotása. Felállítva 1977-ben.

*

29. **József Attila** *költő* (1905–1937)
Bronz mellszobor, Varga Imre alkotása.
Felállítva 1972-ben. 1977-ben eltűnt, 1988-ban pótolták.

*

30. **Petőfi Sándor** *költő* (1823–1849)
Bronz mellszobor, Vígh Tamás alkotása a költő születése 150. évfordulójára.
Felállítva 1972-ben. 1977-ben eltűnt, 1998-ban pótolták.

*

31. **Janus Pannonius** *költő* (1434–1472)
Márvány mellszobor, Kiss István alkotása.
Felállítva 1966-ban a Szt. Mihály kápolna mellett.

*

32. **Ybl Miklós** *építész* (1814–1891)
Kő mellszobor, Kampfl József alkotása. Felállítva 1975-ben.

*

33. **Móricz Zsigmond** *író* (1879–1942)
Kő mellszobor, Makrisz Agamemnon alkotása.
1966-ban Városligetből áthelyezve.

*

34. **Mikszáth Kálmán** *író* (1847–1910)
Kő mellszobor, Sóváry János alkotása.
1966-ban Városligetből áthelyezve.

*

35. **Derkovits Gyula** *festő* (1894–1934)
Kő mellszobor, Pátzay Pál alkotása.
1966-ban Városligetből áthelyezve.

*

36. **Ady Endre** *költő* (1877–1919)
Mészkő mellszobor, Csorba Géza alkotása.
1966-ban a Városligetből áthelyezve.

*

37. **Szőnyi István** *festő* (1894–1960)
Kő mellszobor, Sóváry János alkotása.
Felállítva 1967-ben.

*

38. **Ambrus Zoltán** *író, színikritikus* (1861–1932)
Bronz mellszobra Buza Barna alkotása, felállítva 1989-ben. 1997-ben eltűnt. A pótolt pirogránit mű sorsa pontosításra szorul. Az eredeti mű Gödöllőn az „Ambrus” nyaralóban látható.

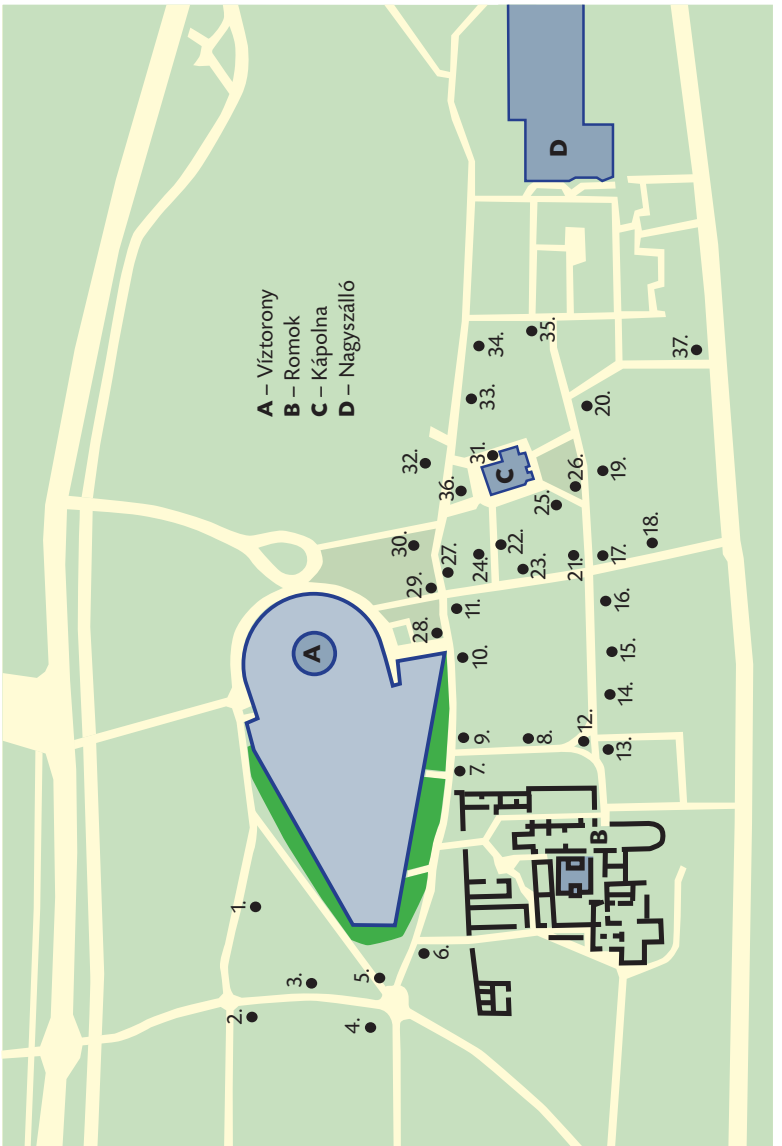
39. **Kernstok Károly** *festő* (1873–1940)
A kő talapzaton álló 35 cm-es bronz mellszobor Saár Erzsébet alkotása.
Felállítva 1974-ben. Sorsa pontosításra szorul.

40. **Szilágyi István** *író, tanár, MTA tag* (1819–1897)
Mellszobor, Tóth András alkotása.
Felállítva a Margitszigeten. 1944–45-ben elpusztult.

Utóirat:
A 2011-ben készült fotók a Művészsétány csaknem teljes anyagát megjelenítik. A korábbi károkozások miatt szükséges pótlásokról a Főváros és a Budapest Galéria gondoskodott. A tapasztalatokból viszont arra lehet következtetni, hogy a károkozások és a pótlások „tragikus versenyfutása" a jövőben is várható.

Sajnálatos körülmény az is, hogy a sétány környezete gondozatlan, a növényzet hiányos és felújításra szorul. A sétány jelentősége miatt, és méltósága érdekében, a szükséges anyagi feltételekkel meg kellene oldani a hely kertészeti rendezését, valamint rendszeres fenntartását.

A szobrok helye a térképvázlaton

Felhasznált irodalom és részletes leírásokat, elemzéseket tartalmazó irodalmi művek

Dr. Dombi József: *Szent Margit és Szigete, V. rész.* 1944.

Feuerné Tóth Rózsa: *Margitsziget.* 1955.

Főv. Közmunkák Tanácsa éves jelentései. 1920–1925.

Gombos Zoltán: *Régi kertek Pesten és Budán.* 1974.

Gyalay Mihály–Szekeres József: *A Szent Margitsziget Gyógyfürdő Rt története.* BTM. Tanulmányok Budapest Múltjából. XXIV. 1991.

Harrer Ferenc: *A Főv. Közmunkák Tanácsa,* 1930–1940.

ICOMOS Magyar Nemzeti Bizottság Egyesülete. *Műemlékek a jövő számára.* 2006-2011.

Király Ilona: *Árpádházi Szrent Margit és a Sziget.* 1979.

Kiss Kolos Jenő: *A Szent Margitszigeti Premontrei Templom. Főv. Közmunkák Tanácsa.* 1932.

Konrádyné Dr. Gálos Magda: *A vendéglátó és gyógyító Margitsziget.* 1973.

Litterati-Lootz Gyula: *A Margitsziget védelme.* 1973.

Dr. Radó Dezső: *Budapesti parkok és terek.* 1985.

Ráday Mihály: *Városvédőbeszédek. 1.,* 159., 157. o.

Roth Építészműterem: *A Domonkos apácakolostor és környezetének rendezése.* 2010.

Siklóssy László: *A Főv. Közmunkatanácsa története (1870–1930).* A Szt. Margitsziget 486. oldal

Szöllőssy Ágnes–Szilágyi András–Hadházy Levente: *Budapest köztéri szobrai.* 1642–1945.

Szöllőssy Ágnes–Boros Géza: *Budapest Köztéri Szobrai és Emléktáblái.* 1985–1988.

Felhasznált fotók

Budapesti Városvédő Egyesület: *„Adalékok a Margitsziget történetéhez”* 6., 31., 47., 48. o.

Magyar Nemzeti Múzeum: *Történeti Fényképtár és Képeslap Gyűjtemény.*

Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár: *Budapest Gyűjtemény és Fotótár.*

Budapest Galéria: *Szelényi László (1985–1998) Ambrus Zoltán emlékszobor.*

Dr. Dombi József: *Szt. Margit és Szigete. V. rész.* 1944.

Főkert Archívum: *Szökőkút, Rózsakert.*

Gaál Lajos: *Szigeti panoráma.*

Göncöl Alapítvány 25. évi jubileumi film: Víztorony.hu, fotó: Lánczi András., szerző: Kovács György.

Konrádyné Dr. Gálos Magda: *A vendéglátó és gyógyító Margitsziget.* Romos Nagyszálló.

Kulturális Örökségvédelmi Hivatal: *A meotiszi monda, Íjász szobor.* (Petrás István felv.)

Hajós Alfréd Nemzeti Sportuszoda és Széchy Tamás Sportuszoda képei: Futas.Net, Bodnár Gábor.

Millisits Máté: *A Szt. Mihály kápolna harangja.*

Nagy Károly: *Szt. Mihály Kápolna.*

Magán képeslapgyűjtemény.

a *-gal jelölt fotók a szerző felvételei.

Tartalomjegyzék

Bevezető gondolatok 7

Műalkotások a középkorból 9
Margitszigeti Szent Mihály kápolna 9
Domonkos-rendi Apácakolostor és templom 16
Ferences-rendi szerzetesek temploma 24
Johannita keresztes lovagok és az esztergomi érsekség vára 25

Műalkotások a XIX–XX. századból 28
Szent-Margitsziget Gyógyfürdő (Ybl-fürdő) 28
Margitszigeti Nagyszálló (Danubius Grand Hotel Margitsziget) 29
Margitszigeti Termál Hotel (Danubius Health Spa Resort Margitsziget) 34
Margitszigeti Víztorony és a Szabadtéri Színpad 36
Margitszigeti Szabadtéri Színpad 39
Margitszigeti tejívó csarnok 41
Margitszigeti Bodor-kút 41
Palatinus Strandfürdő 43
Hajós Alfréd Nemzeti Sportuszoda 49
Széchy Tamás Sportuszoda 51
Margitszigeti Atlétikai Centrum 52
MAC Klubház és Sporalich vendéglő 54
Alsószigeti Nagyvendéglő. (Casino) 55
Kávéház az alsószigeten 56
Magda-gyógyforrás ivócsarnoka – Magda ivókút 57
Margitszigeti Ásványvízüzem 58

Klubházak és csónakházak 59
Parkban elhelyezett műalkotások 62
Játszóterek a Margitszigeten 79
Margitszigeti Művészsétány 83
Szobrok helye a térképvázlaton 116
Felhasznált irodalom 117
Felhasznált fotók 118

Japánkert

Klubházak és csónakházak 59
Parkban elhelyezett műalkotások 62
Játszóterek a Margitszigeten 79
Margitszigeti Művészsétány 83
Szobrok helye a térképvázlaton 116
Felhasznált irodalom 117
Felhasznált fotók 118

Japánkert

Műalkotások a Margitszigeten

A régészek a rómaiak margitszigeti erődítményeiből csak építőkő és alapfal maradványokat találtak. Árpádházi királyaink uralkodása idején épült műalkotások a tatárdúlás, majd a 150 évig tartó török uralom idején rommá váltak, és a romokat az áradások hordaléka csaknem teljesen betemette. A Margitsziget 19. században a Habsburg császárt Budán képviselő, nádor méltóságú főhercegek használatába került. Ettől az időtől vette kezdetét a tájképi jellegű angolparknak, mint élő műalkotásnak kialakítása és jöttek létre a nemzetközi hírű, épített műalkotások. Ezek közül a legtöbb rommá vált, vagy károsodott a második világháborúban, a szigeti ostrom idején. Könyvemben a múlt emlékei mellett a napjainkban látható alkotásokat is szeretném bemutatni.

Ára: 2200 Ft

9 789630 861304